

De Reformatie – Een korte maar belangrijke kijk (sommige dingen die je misschien niet weet)

Door Roger Oakland (plaatje), <https://www.lighthouse Trailsresearch.com/blog/the-reformation-a-brief-but-important-look-some-things-you-might-not-know/>, 29-1-2024

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (HSV)
Vertaling, plaatje en voetnoten door M.V., 01-2-2024

Een studie van de kerkgeschiedenis onthult dat het plan van de slang om het Christendom te infiltreren door de eeuwen heen meedogenloos is geweest. Dit plan gaat vandaag de dag door en versnelt naarmate de in de bijbel voorzegde afval zich ontvouwt. In mijn boek, *The Good Shepherd Calls*, documenteer ik hoe de valse bruid (wat de Bijbel de hoer noemt) een samensmelting van afvallig “Christendom” met de religies van de wereld samenstelt om een vredesplan op te stellen. Dit vredesplan zal op zijn beurt een wereldreligie in de naam van Christus oprichten om de zaak van vrede te bevorderen. Wat er op dit moment gebeurt in de politieke, economische en religieuze sectoren is een geleidelijke ontvouwing van dit plan dat snelheid en momentum zal opbouwen naarmate we de komst van de Antichrist naderen.

Hoewel het onmogelijk is om een volledige studie van de kerkgeschiedenis in één klein boekje te volbrengen, heb ik een periode gekozen die ons zal helpen een aantal beginselen te begrijpen die we proberen te verduidelijken. Hoewel het Christendom vervormd en gescheiden kan raken van het fundament van de Bijbel, zodat het niet langer herkenbaar is als Bijbels Christendom, roept God altijd degenen die Zijn stem horen. Zoals Jezus zei: “Mijn schapen horen Mijn stem, en Ik ken ze, en zij volgen Mij” (Johannes 10:27).

Door de kerkgeschiedenis heen vormen degenen die geroepen worden een overblijfsel. Het horen van de stem van de Goede Herder te midden van een Christendom dat op een dwaalspoor is geraakt en zich vervolgens uitspreken tegen dit bedrog wordt altijd beantwoord met tegenstand, vijandigheid en zelfs de dood. Dit zou natuurlijk te verwachten zijn volgens de strijd die in de Bijbel wordt beschreven tussen goed en kwaad, God en Satan.

Het gebied van de kerkgeschiedenis dat we in dit boekje zullen bespreken, is een tijd die bekend staat als de Reformatie, toen de hervormers zich afsplitsten van de Rooms-katholieke kerk in een poging om te herstellen wat zij geloofden een op de bijbel gebaseerd Christendom was. De hervormers, en degenen die hun voorbeeld volgden, werden toen geconfronteerd met wat de Contrareformatie (door Rome) werd genoemd en werden vervolgd. In veel gevallen werden ze gemarteld of gedood vanwege hun weigering om zich te onderwerpen aan pauselijke leringen, zoals die waarin stond dat Jezus in een hostie (de eucharistie) te vinden was, en ze wilden hun trouw aan Rome of de paus niet beloven. Veel christenen van vandaag zijn de Reformatie en de Contrareformatie vergeten, begrijpen de implicaties van wat er plaatsvond niet, of hebben zelfs nog nooit van deze periode gehoord.

Het is ook belangrijk om erop te wijzen dat degenen die de Reformatie leidden geen onfeilbare individuen waren. Ze waren bedroefd over de manier waarop het Christendom van de Schrift was afgeweken en hadden een verlangen om correcties aan te brengen. Maar sommige van hun correcties waren niet op de bijbel gebaseerd. Hoe tragisch is het vandaag de dag dat veel schapen deze mannen volgen (ze noemen zichzelf zelfs naar hen) en hun ideeën, meer dan dat ze de Heer Jezus Christus en Zijn Woord volgen. Hoewel er een correctie op de loop van het Christendom werd aangebracht, gingen de correcties vaak niet ver genoeg, of in sommige gevallen weken ze helemaal af van de bijbelse waarheid. In andere gevallen wilden sommige hervormers de katholieke kerk niet verlaten, maar wilden ze sommige dingen veranderen, maar andere overtuigingen intact laten die net zo

schadelijk waren. Niettemin hebben veel van deze mannen en vrouwen veel geleden voor hun pogingen om voor de waarheid op te komen.

Het is essentieel dat we het verleden onderzoeken en begrijpen, omdat veel verkondigende christenen vandaag de dag op hetzelfde pad worden geleid als in het verleden, alsof ze proberen het wiel te herontdekken, en ze begrijpen niet dat de Bijbel is geschreven zodat we niet doelloos hoeven rond te scharrelen in de getijden van het leven.

Zoals de hervormers ontdekten, is strijden voor het geloof geen gemakkelijke weg om te bewandelen. Mijn gebed is dat die gelovigen vandaag die inderdaad strijden voor het geloof en proberen de misleiden te waarschuwen, dit in liefde kunnen doen. Strijden is niet controversieel zijn. In plaats daarvan zou strijden moeten zijn dat je de waarheid in liefde deelt met de bedrogenen.

De Reformatie

Eén bron beschrijft de Reformatie als volgt:

De protestantse Reformatie was de 16e-eeuwse religieuze, politieke, intellectuele en culturele omwenteling die het katholieke Europa versplinterde en de structuren en overtuigingen vestigde die het continent in de moderne tijd zouden definiëren. In Noord- en Midden-Europa daagden hervormers als Maarten Luther, Johannes Calvijn en Henry VIII het pauselijk gezag uit en trokken ze het vermogen in twijfel van de katholieke kerk om de christelijke praktijk te definiëren. Zij pleitten voor een religieuze en politieke herverdeling van de macht in de handen van Bijbel- en pamfletlezende predikanten en vorsten. De ontwrichting leidde tot oorlogen, vervolgingen en de zogenaamde Contrareformatie, de vertraagde maar krachtige reactie van de katholieke kerk op de protestanten.[1]

Meer informatie uit hetzelfde document suggereert dat het het doel van de hervormers was om mensen weg te leiden van een door mensen gemaakt systeem van macht en controle (zogenaamd om Christus te vertegenwoordigen) terug naar het volgen van Christus en Zijn Woord alleen. We lezen:

Historici dateren het begin van de protestantse Reformatie meestal op de publicatie van Maarten Luthers “95 stellingen” in 1517. Het einde kan overal worden geplaatst, van de Vrede van Augsburg in 1555, die het naast elkaar bestaan van katholicisme en lutheranisme in Duitsland mogelijk maakte, tot het Verdrag van Westfalen van 1648, dat een einde maakte aan de Dertigjarige Oorlog. De belangrijkste ideeën van de Reformatie – een oproep om de kerk te zuiveren en een geloof dat de Bijbel, en niet de traditie, de enige bron van geestelijk gezag zou moeten zijn – waren zelf niet nieuw. Luther en de andere hervormers waren echter de eersten die vakkundig gebruik maakten van de kracht van de drukpers om hun ideeën een breed publiek te geven.[2]

De belangrijkste bijdrage van de Reformatie is haar verlichting en erkenning van het ware Evangelie van rechtvaardiging (redding) door genade alleen, door geloof in Christus alleen, weg van het verdienen van redding door werken; deze fundamentele waarheid explodeerde toen het Woord van God (de Bijbel) beschikbaar kwam voor het gewone volk. We kunnen zelfs de meer zijdelingse gebeurtenissen bedanken, zoals de uitvinding van de boekdrukkunst rond 1440 door Johannes Gutenberg en de inspanningen van bijbelvertalers om dit mogelijk te maken. Ondertussen waren er ook veel andere buitenbijbelse dogma's en tradities geïmplementeerd om de schapen te beheersen. Enkele hiervan waren:

- Verkoop van aflaten
- Vagevuur
- Bidden tot dode “heiligen”
- Een focus op Maria als de moeder van God
- De rozenkrans en herhaalde gebeden tot “Maria”
- De “Heilige deuren” gingen open op het Rooms-katholieke Jubileum voor vergeving
- Transsubstantiatie
- De Eucharistische Jezus

Eucharistische aanbidding

Pausdom en de onfeilbaarheid van de paus

Hoewel er veel verschillende leiders van de Reformatie waren in verschillende landen, zullen we er slechts een paar noemen.

Duitsland en het lutherisme

Maarten Luther (1483-1546) was een Augustijner monnik en universitair docent in Wittenberg toen hij zijn "95 stellingen" componeerde, waarin hij protesteerde tegen de verkoop van aflaten door de paus in plaats van boete te doen. Nadat Luther Romeinen 1:17 had gelezen en begrepen, waar staat: "Want daarin is de gerechtigheid van God geopenbaard van geloof tot geloof: zoals geschreven staat: De rechtvaardige zal door het geloof leven", werd Luthers geestelijk leven radicaal veranderd toen hij tot het besef kwam dat hij niet onder dit voortdurende gewicht van veroordeling stond, maar door Christus rechtvaardiging had gevonden door geloof alleen. Dit inzicht hielp de Reformatie op gang te brengen.

Hoewel hij had gehoopt vernieuwing vanuit de katholieke kerk te stimuleren, werd hij in 1521 voor de Rijksdag van Worms gedaagd en geëxcommuniceerd. Beschermd door Friedrich, keurvorst van Saksen, vertaalde Luther de Bijbel in het Duits en zette hij zijn productie van pamfletten in de volkstaal voort. Toen Duitse boeren, deels geïnspireerd door Luthers bekrachtigende "priesterschap van alle gelovigen", in 1524 in opstand kwamen, koos Luther de kant van de Duitse vorsten. Tegen het einde van de Reformatie was het lutheranisme de staatsgodsdienst geworden in een groot deel van Duitsland, Scandinavië en de Baltische staten.[3]

Helaas keerde Luther zich later fel tegen de Joden nadat hij ontmoedigd was geraakt omdat ze zich niet wilden bekeren. Tragisch genoeg gebruikte Adolf Hitler Luthers anti-Joodse sentimenten om het Duitse volk ervan te overtuigen zich tegen de Joden te keren.[4]

Wat betreft Luthers bijdrage van zijn ontdekking van de essentie van het Evangelie, dat rechtvaardiging door geloof is en niet door werken, kan dat niet worden onderschat, en hij heeft vervolging ondergaan voor zijn hervormingsinspanningen.

Zwitserland en het calvinisme

De Zwitserse Reformatie begon in 1519 met de preken van Ulrich Zwingli, wiens leer grotendeels parallel liep met die van Luther. In 1541 werd Johannes Calvijn, een Franse protestant die het voorgaande decennium in ballingschap had doorgebracht met het schrijven van zijn *Instituties van de christelijke religie*, uitgenodigd om zich in Genève te vestigen en zijn gereformeerde leer in praktijk te brengen - die de nadruk legde op een extreme kijk op Gods soevereiniteit en het voorbestemde lot van de mensheid, waar de mens geen controle heeft over zijn lot, noch de vrije wil om Christus te kiezen of te verwerpen, omdat deze dingen vooraf zijn bepaald. Deze leringen hebben door de eeuwen heen veel verwarring gebracht bij christenen, omdat de leer van Calvijn in tegenspraak is met de boodschap van het evangelie dat "iedereen die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft" (Johannes 3:16) en dit vers uit het boek Openbaring:

En de Geest en de bruid zeggen: Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en **laat hij die wil**, het water des levens nemen, voor niets. (Openbaring 22:17)

Het resultaat van Calvijns werk was een theocratisch regime van afgedwongen, strenge moraal. Calvijns Genève werd een broeinest voor protestantse ballingen en zijn doctrines verspreidden zich snel naar Schotland, Frankrijk, Transsylvanië en de Lage Landen, waar het Nederlandse calvinisme de volgende 400 jaar een religieuze en economische kracht werd.[5]

Net als Luther was Calvijn feilbaar, en bovendien was hij de oorzaak van veel menselijk leed. Dit kan worden gedocumenteerd in de geschriften van Bernard Cottret, een universiteitsprofessor die Calvijn zeer bewonderde, en wiens boek (uitgegeven door Eerdman's) bedoeld was als een gunstig portret van Calvijn, maar het beschrijft **meer dan 38 executies die aan Calvijn worden toegeschreven**.

[Cottret] documenteert de data van elk van de verachtelijke daden van Johannes Calvijn en laat zien dat Calvijns methoden gevangenneming, marteling en executie door onthoofding en verbranding op de brandstapel omvatten.[6]

Michael Servet was een wetenschapper en theoloog die in 1511 werd geboren. Calvijn had Servet een exemplaar van zijn geschriften gegeven, in de hoop bewondering en een gunstige recensie te krijgen. Toen Servet Calvijns geschriften aan hem teruggaf met recensies en kritieken in de kantlijn, was Calvijn woedend. Op 27 oktober 1553, op 42-jarige leeftijd, werd Servet levend verbrand op de brandstapel. Om zijn pijn nog groter te maken, liet Calvijn Servet' eigen theologische boek aan zijn borst binden, waarvan de vlammen tegen zijn gezicht opstegen. Hoewel de leerstellingen van Michaël Servet niet allemaal bijbels verantwoord waren, is Calvijns marteling en executie van deze man onvergeeflijk.[7]

Een ander probleem met het calvinisme is dat het geen zekerheid biedt voor redding. De reden hiervoor is dat, hoewel de Bijbel verklaart dat "hij die wil" mag komen, Calvijns begrip van "predestinatie" zo allesoverheersend was dat het "een ander evangelie" werd waarin men alleen gered wordt als God er al voor heeft gekozen om iemand te redden; daarom is het ontvangen van het Evangelie volgens de Schrift zowel onmogelijk als nutteloos voor iemand die voorbestemd is voor de hel. Het is vermeldenswaard dat Calvijn in zijn testament een smeekbede tot God schreef om hem te redden als Hij het in Zijn wil kan vinden om dat te doen.[8] Dit is volledig in strijd met de Schrift die ons de zekerheid van redding belooft:

Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem. (Johannes 3:36)

Deze dingen heb ik geschreven aan u die gelooft in de Naam van de Zoon van God, opdat u weet dat u het eeuwige leven hebt en opdat u gelooft in de Naam van de Zoon van God. (1 Johannes 5:13)

Engeland en de "Middenweg"

De geschiedenis van het Christendom in Engeland wordt gekenmerkt door een aantal extreme hoogte- en dieptepunten, die vaak gelijktijdig plaatsvonden, waarbij goed en kwaad altijd aanwezig waren, botsten met elkaar maar nooit de ander uitroelden. Koning Henry VIII had een zeer twijfelachtig persoonlijk leven, maar in de loop van de gebeurtenissen die hiermee verband hielden, brak hij met Rome, stichtte hij een Engelse kerk en stelde hij de Bijbel beschikbaar voor het volk. Hieronder volgt een korte historische samenvatting van deze turbulente periode in de Engelse geschiedenis:

In Engeland begon de Reformatie met de zoektocht van Henry VIII naar een mannelijke erfgenaam. Toen paus Clemens VII weigerde Hendriks huwelijk met Catharina van Aragon nietig te verklaren zodat hij kon hertrouwen, verklaarde de Engelse koning in 1534 dat hij alleen de uiteindelijke autoriteit zou zijn in zaken die betrekking hadden op de Engelse kerk. Henry ontbond de Engelse kloosters om hun rijkdom in beslag te nemen en werkte eraan om de Bijbel in de handen van het volk te leggen. Vanaf 1536 moest elke parochie een kopie hebben.

Na de dood van Henry neigde Engeland tijdens het zesjarige bewind van Edward VI naar het calvinistisch doordrenkte protestantisme en doorstond vervolgens vijf jaar reactionair katholicisme onder Mary I ["Bloody Mary"]. In 1559 besteeg Elizabeth I de troon en wierp tijdens haar 44-jarige regeerperiode de Church of England op als een "middenweg" tussen calvinisme en katholicisme, met aanbidding in de volkstaal en een herzien Book of Common Prayer¹. [9]

Zonder twijfel was er een hervorming nodig. En de hervormers betaalden een hoge prijs, sommigen met hun leven, om een weg te banen weg van de ketterijen van de Rooms-Katholieke Kerk en in de richting van bijbelse zuiverheid. Maar ook al was hun rol hierin aanzienlijk, toch waren ze nog steeds gewoon feilbare mannen en vrouwen die door God en in sommige gevallen door onze tegenstander werden gebruikt. Ze hadden niet op een geestelijk voetstuk moeten worden geplaatst om zo

¹ Zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Book_of_Common_Prayer

hoog te worden gewaardeerd dat eeuwen later, wanneer een christen hun geschriften uitdaagt, hij door een groot deel van de hedendaagse christelijke academische wereld ernstig wordt verbannen.

De Contrareformatie

Het begrijpen van een deel van de geschiedenis achter Ignatius van Loyola, de stichter van de jezuïeten, en de jezuïetenagenda om de “afgescheiden broeders” terug te brengen naar de “Moeder van alle Kerken”, onthult een van de donkerste periodes van de kerkgeschiedenis. Onnoemelijke aantallen (sommige schattingen lopen in de tienduizenden, anderen in de tientallen miljoenen) van christenen, joden en andere niet-katholieken werden gemarteld en gedood als ze weigerden zich aan de paus te onderwerpen, weigerden te accepteren dat Jezus Christus aanwezig was in de eucharistie, of gewoon weigerden katholiek te zijn.

Op dit punt zou ik onze lezers zelfs willen aanraden om een exemplaar van *Foxe's Book of Martyrs te lezen of te herlezen*². Dit geeft een uitstekend overzicht van het lijden en de martelingen die de Bijbelgelovigen tijdens de Reformatie- en Contrareformatieperiode door de Rooms-katholieke hiërarchie werden opgelegd. Voor degenen die niet in staat zijn om het boek te lezen, zullen we een voorbeeld geven, waarbij we een bron citeren die uitlegt wie de Hugenoten waren en de vervolging die ze ondergingen omdat ze de Goede Herder wilden volgen:

De Hugenoten waren Franse protestanten. Het tij van de Reformatie bereikte Frankrijk in het begin van de zestiende eeuw en maakte deel uit van de religieuze en politieke ophitsing van die tijd. Het werd al snel omarmd door leden van de adel, door de intellectuele elite en door professionals in ambachten, geneeskunde en ambachten. Het was een respectabele beweging waarbij de meest verantwoordelijke en talentvolle mensen van Frankrijk betrokken waren. Het betekende hun verlangen naar meer vrijheid op religieus en politiek gebied.

Negentig procent van Frankrijk was echter Rooms-katholiek en de katholieke kerk was vastbesloten de controlerende macht te blijven. De Hugenoten wisselden af tussen hoge gunst en schandalige vervolging. Het was onvermijdelijk dat er botsingen waren tussen Rooms-katholieken en hugenoten, waarvan velen uitbarstten in bloedvergieten.

Duizenden Hugenoten bevonden zich in Parijs ... op 24 augustus 1572. Op die dag vielen soldaten en georganiseerde bendes de Hugenoten aan, en duizenden van hen werden afgeslacht... .

Op 13 april 1598 ... de pas gekroonde Henry IV [die de Hugenoten begunstigde] ... vaardigde het Edict van Nantes uit, dat de Hugenoten tolerantie en vrijheid verleende om op hun eigen manier te aanbidden. Voor een tijdlang was er in ieder geval meer vrijheid voor de Hugenoten. Ongeveer honderd jaar later, op 18 oktober 1685, herriep Lodewijk XIV echter het Edict van Nantes. Het beoefenen van de “ketterse” religie was verboden. Hugenoten kregen de opdracht hun geloof af te zweren en zich aan te sluiten bij de katholieke kerk. Hun werd de uitreis uit Frankrijk geweigerd op straffe van de dood. En Lodewijk XIV huurde 300.000 troepen in om de ketteren op te sporen en hun bezittingen in beslag te nemen.[10]

Niets nieuws onder de zon

Deze korte studie van de Reformatie en de Contrareformatie opent een venster op het verleden dat vergeten of genegeerd is. We weten dat de meeste katholieken vandaag de dag er volledig tegen zouden zijn dat mensen worden gemarteld en op de brandstapel worden verbrand, en hoewel het niet ons doel is om oude wonden open te rijten of om “katholieke bashers” te worden genoemd, is het belangrijk om te begrijpen wat er in het verleden is gebeurd vanuit een bijbels perspectief in de hoop dat het niet meer zal gebeuren.

Helaas gebeurt er tegenwoordig iets in de protestantse kerk dat de gelovigen die ons zijn voorgegaan en een marteldood hebben ondergaan, zou schokken en met afschuw vervullen omdat zij de knie niet wilden buigen voor de katholieke kerk. Veel van de huidige protestanten, die het er ooit over eens waren dat de Reformatie moest plaatsvinden, hebben nu verkondigd dat de Reformatie

² Foxes Book of Martyrs is in PDF bij mij verkrijgbaar (mailtje) – 256 pagina's

niet meer relevant is en dat het protestantisme en het katholicisme zichzelf als één kerk moeten zien. Terwijl dezelfde onbijbelse dogma's, tradities en ideeën worden onderwezen door de katholieke kerk (en door veel protestantse leiders als onschadelijk worden bestempeld), worden de martelaren van de Reformatie nu door sommigen beschouwd als anti-oecumenische masketels die enorm veel lijden en dood hebben doorstaan voor wat nu als triviaal en onnodig wordt gezien.

De kerk die ooit op het Woord van God vertrouwde, volgt nu mensen die de waarheid hebben gecompromitteerd of de waarheid volledig hebben genegeerd. De kerkgeschiedenis herhaalt zich, misschien wel voor de laatste keer, en velen zijn in slaap gevallen of zijn vrijwillig onwetend.

De waan van de laatste dagen staat voor de deur. Veel christenen die proberen de bijbelse integriteit te behouden en niet “met de stroom mee te gaan” van de waanzin van megakerken, **kunnen niet eens een kerk vinden om naar toe te gaan die het geloof niet heeft gecompromitteerd**. Kerkgenootschappen en verenigingen van genootschappen die ooit op het goede spoor zaten, zijn ontspoord.

Als we acht hebben geslagen op de waarschuwingen en instructies van de Schrift, moeten we deze aanval op het bijbelse geloof verwachten. Net als degenen die in het verleden bereid waren de waarheid te spreken en de gevolgen ervan te dragen, roept de Goede Herder degenen die bereid zijn om vandaag een soortgelijk standpunt in te nemen.

Eindnoten:

1. History.com; De Reformatie: <http://www.history.com/topics/reformation>.
2. Idem.
3. Ibid.
4. Tegen het einde van zijn dagen werd Luther diep antisemitisch, en de uitgevers en auteurs van *The Good Shepherd Calls* willen zich volkomen distantiëren van de opvattingen die hij in deze laatste jaren over het Joodse volk heeft geuit. Zoals Perry, Peden en Von Laue opmerken: “Aanvankelijk hoopte Luther Joden aan te trekken voor zijn visie op het hervormde Christendom. In Dat Jezus als Jood werd geboren (1523) betuigde de jonge Luther zijn medeleven met het Joodse lijden en hield hij vervolging als een belemmering voor bekering. Hij verklaarde: ‘Ik hoop dat velen van hen, indien men de joden op een vriendelijke wijze bejegt en hun zorgvuldig uit de Heilige Schrift onderricht, ware christenen zullen worden ... Wij [christenen] zijn vreemdelingen en schoonfamilie; zij zijn bloedverwanten, neven en nichten en broeders van onze Heer’”. Op basis van dit punt zei Luther verder: “Als het gepast was om zich op vlees en bloed te beroemen, dan behoren de Joden Christus meer toe dan wij. Ik smeed u daarom, mijn beste paus, als u het beu wordt mij als ketter te misbruiken, dat u mij als Jood begint te beschimpen”. Niet in de laatste plaats dankzij de ontstellende omvang van Rome's vroegere vervolging van de Joden ‘in de Naam van Christus’, bekeerde de overgrote meerderheid van de Joden zich niet tot het Christendom, en dit, in combinatie met de vele valse leringen van Rome over de Joden, zette Luther ertoe aan zijn gewelddadige tirades tegen hen te houden. Men moet ook in gedachten houden dat hij in een zeer antisemitische tijd leefde, en in een zeer antisemitisch deel van de wereld. Tragisch genoeg gebruikte Adolf Hitler eeuwen later de antisemitische gevoelens van Luther om zijn wreedheden jegens het Joodse volk te rechtvaardigen, wat resulteerde in meer dan zes miljoen Joodse doden. Voor meer informatie over Luthers opvattingen over de Joden, lees William Shirer's *The Rise and Fall of the Third Reich*.
5. <http://www.history.com/topics/reformation>, op. cit.
6. B. Kirkland D.D., Calvinisme: *niemand durft het ketterij te noemen* (Sarnia, ON: Local Church Ministries, www.fairhavensbaptist.net), p. 4.
7. Idem.
8. Norman F. Douty, *De dood van Christus*, Rev. En uitgebreid (Irving, TX: Williams & Watrous Pub. Co, 1978), p. 176.
9. <http://www.history.com/topics/reformation>, op., cit.

10. De Hugenotenvereniging van Amerika,
“Hugenotengeschiedenis”, <http://huguenotsocietyofamerica.org/?page=Huguenot-History>

Lees ook:

- Rubriek “Reformatie/Calvinisme”: <http://www.verhoevenmarc.be/#Reformatie>
- Rubriek “Gevaren van de gereformeerde theologie”:
<http://www.verhoevenmarc.be/reformed.htm>
- Rubriek “Voor wie stierf Christus”:
<http://www.verhoevenmarc.be/voor-wie-stierf-christus.htm>
- Foxes Book of Martyrs is in PDF bij mij verkrijgbaar (mailtje) – 256 pagina’s

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm